

OASIS DE BIODIVERSITAT

Biodiversitat és una paraula que està de moda, sempre se'n parla quan surt el tema de la destrucció de les selves tropicals o quan es vol protegir legalment un espai natural. La biodiversitat és una mesura del nombre d'espècies diferents que hi ha en un ecosistema. Numèricament la biodiversitat és mesura mitjançant índexs que tenen un valor mínim quan tots els individus de la parcel·la estudiada pertanyen a la mateixa espècie i assoleixen un valor màxim quan cada individu pertany a una espècie diferent. En aquest darrer cas, com més individus hi hagi a la parcel·la estudiada, més alt serà l'índex de biodiversitat. Un camp de blat prèviament tractat amb herbicida és un bon exemple d'ecosistema amb poca biodiversitat i, per contra, les selves tropicals o els esculls de corall són els ecosistemes que en tenen més. Les extincions i el confinament d'espècies en àrees molt reduïdes fa que baixi la biodiversitat a nivell mundial.

L'extinció d'una espècie és un fenomen natural normal, es creu que més del 99 % de les espècies que han existit estan extingides, però el que no és gens normal és l'elevat nombre d'extincions que hi ha hagut en els darrers segles. La taxa actual d'extinció és 10.000 vegades superior a la calculada per als darrers 600 milions d'anys. La major part de les extincions recents estan lligades a l'activitat humana. Els humans hem eliminat moltes espècies, ja sigui de forma directa, com en el cas dels moes de Nova Zelanda que van desaparèixer caçats pels maoris que van arribar per primera vegada a aquestes illes al segle X, o, més freqüentment, mitjançant la destrucció dels hàbitats. Les principals responsables de la destrucció d'hàbitats han estat i són la ramaderia i, encara més, l'agricultura. L'home agricultor, que va aparèixer a Mesopotàmia fa uns 10.000 anys, és a la vegada un home *extingidor*. L'agricultura és l'enemiga secular de la biodiversitat tant pels seus efectes directes (desforestació, pèrdua de sòl...) com pels seus efectes indirectes, ja que és el principal pilar de l'explosió demogràfica, la mare dels ous dels problemes ecològics.

L'estudi de la distribució de les plantes llenyoses autòctones (arbres, arbusts i lianes) al Bages ens dona un bon exemple de com l'agricultura ha afectat la biodiversitat de la nostra comarca. És molt possible que la baixa diversitat de plantes llenyoses que s'observa en àmplies zones boscoses del Bages en què predominen els materials argilosos d'origen continental de finals de l'eocè i començaments de l'oligocè (zona situada al nord de la línia que, aproximadament, va de Montserrat a Moià) sigui deguda al fet que l'agricultura durant el segle passat (XIX) era omnipresent i les illes de bosc primitiu madur raríssimes, fonamentalment per causa de l'accessibilitat i *conreabilitat* del terreny. Aquesta baixa diversitat contrasta amb la diversitat elevada que s'observa dins dels boscos de les zones més abruptes de la comarca (serra de l'Obac, Montserrat...).

Al pla de Bages i rodalies contrasta l'escassa diversitat d'espècies llenyoses de les illes de bosc recent envoltades de conreus amb el gran nombre d'aquestes espècies que es pot trobar en determinats racons rocosos de les valls de les rieres de Rajadell i Guardiola o a la Malesa de Sallent, un oasi de biodiversitat proper al pla de Bages, on en un espai de poques hectàrees es poden trobar una cinquantena d'espècies llenyoses diferents. Tots aquests oasis de biodiversitat són zones que, almenys en part, no han estat mai conreades.

El cas de la Malesa és paradigmàtic, a la zona de roureda d'unes 8 hectàrees, la que amb tota probabilitat s'acosta més a la vegetació primitiva d'abans de l'agricultura (es creu que l'agricultura van arribar a Catalunya fa uns 7000 anys), trobem marges de pedra seca que ens indiquen un passat agrícola, però hi ha un reduït on la vegetació neix entre les roques calcàries esllavissades d'un petit cingle, i és aquí on, amb l'ajuda de les roques, el bosc primitiu va resistir les escomeses dels agricultors, és aquí on trobem espècies rares com el grèvol. A partir d'aquesta illa la roureda sembla que al llarg d'aquest segle (XX) s'ha anat expansionant a costa dels conreus abandonats. És notable el fet que, a diferència del que succeeix arreu de la comarca, la roureda sembla haver-se reinstaurat sense passar per la fase de pineda, molt probablement a causa de la bondat del sòl i de la disponibilitat de llavors provinents del retallet de bosc que va sobreviure a l'agricultura.

Des del punt de vista utilitarista pot semblar que no hi ha motius per conservar la biodiversitat. Amb menys espècies la vida continua impassible i, per altra banda, a qui li pot interessar la conservació de les espècies de puces, pols, xinxes i mosquits que ens xuclen la sang? Hi ha, però, un motiu utilitarista per mantenir la biodiversitat que rau en el desconeixement de la utilitat que poden tenir les diverses espècies. Si una espècie productora d'un fàrmac útil desapareix abans que el fàrmac sigui descobert, malgrat el que diguin els protagonistes de *Parc Juràssic*, no podem tornar-la a crear, s'haurà perdut per sempre i amb ella el fàrmac.

Encara que mai ens sigui útil, una espècie mereix ser conservada de la mateixa manera que mereix ser conservada una obra d'art (les espècies que ens causen malalties infeccioses greus podrien ser una excepció a aquesta norma), cada espècie és una manifestació del fenomen de la vida, una obra d'art de l'evolució i una font d'estímul intel·lectuals que fa que la vida dels humans sigui més amena i, per tant, tingui més valor. Des del Bages hem de fer tot el que es pugui per conservar els pocs oasis de biodiversitat que ens queden.

Florenci Vallès i Sala, membre del Col·lectiu Ecologista l'Alzina.

La roureda de la Malesa, un espai natural de gran biodiversitat a tocar dels deserts creats pels runams salins, un dels ambients que s'acosten més a la biodiversitat nul·la.